

УДК 336.74

КРЕДИТНИЙ СЕКТОР УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ПОЖВАННЯ**Євченко Т.І.**

Національний університет біоресурсів і природокористування України

В статті досліджено особливості грошово-кредитної політики України в сучасних умовах, проаналізовано її основні інструменти. Розглянуто ефективність роботи державних банківських установ, проаналізовано макроекономічну та фінансову стабільність, обсяги кредитування. Сформульовані основні проблеми кредитного сектору України та шляхи його оптимізації.

Ключові слова: грошово-кредитна політика, кредитні ресурси, кредитний портфель, банківська система, валютний ринок, трансмісійні механізми, інфляція, девальвація, банкрутство, реструктуризація.

Постановка проблеми. Економіка України стабілізується та демонструє хоч і не значне зростання, яке оцінюється на рівні близько 2% за підсумками 2016 року. В 2017 році відбулося прискорення економічного зростання внаслідок збільшення споживання та інвестицій, відновлення імпорту. У 2017 році реальний ВВП України, за нашими оцінками, зріс майже на 3%, проте це дуже невисокий показник на тлі низької бази порівняння.

Маємо успіхи у вгамуванні інфляції. Завдяки запровадженню політики інфляційного таргетування вдалося знизити інфляцію з 43,3% у 2015 році до 12,4% у 2016 році, що відповідає цільовому орієнтуру, оголошеному НБУ. Зокрема, відмова від масштабної емісійної підтримки держави і банків у 2016 році дозволила стабілізувати економіку та перейти до економічного зростання та була ключовим фактором у стримуванні зростання інфляції. Національний банк отримав можливість придбати з ринку в резерви понад 1,5 млрд. доларів відповідно.

Більшість банків, за даними НБУ у 2017 році, сподівалися на поживлення корпоративного кредитування та поліпшення якості кредитного портфеля корпоративних клієнтів. Можливості для збільшення кредитування у банківській системі були достатні: близько 60 млрд. грн. умовно вільних коштів було розміщено у депозитних сертифікатах НБУ. Очікувалося також поліпшення якості кредитного портфеля домогосподарств, але обсяги кредитування залишаються незмінними, за розрахунками більшості банків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням даних проблем займалися такі вітчизняні науковці, як: О. І. Копилук, О. М. Музичка, А. В. Череп, О. Ф. Андросова, О. В. Васюренко. У своїх працях вони розглянули сутність банківської кредитної політики, її спрямованість на розробку і реалізацію стратегічних цілей у галузі кредитної діяльності комерційних банків, визначили головні напрямки і механізми здійснення цієї діяльності.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Політика у сфері грошового обігу та кредиту має велике значення для кожної країни, оскільки шляхом регулювання пропозиції грошей вона спрямована на забезпечення ефективного функціонування економіки і її ключовими цілями є цінова стабільність, стабільність обмінного курсу, зростання економіки, забезпечення зайнятості, збалансування платіжного балансу, зростання добробуту населення тощо.

Необхідно дати оцінку реалізованій грошово-кредитній політиці центрального банку, яка продовжує мати експансіоністський напрямок розвитку, нарощування і без того величезної державної заборгованості, яка не знижує ризики розгортання інфляції і призводить до втрати довіри до центрального банку та не підвищує ефективність трансмісійного механізму грошово-кредитного регулювання в цілому.

Враховуючи актуальність і важливість даного завдання **метою статті** є дослідження кредитного сектору України, визначення проблем та шляхів поживлення кредитної діяльності комерційних банків.

Виклад основного матеріалу. 2016 рік був найбільш збитковим для банківського сектора за всю історію незалежної України – 159,4 млрд. грн. Багато в чому, такий значний і негативний результат був обумовлений, головним чином, заявою ПриватБанку про збитки на суму 135,3 млрд. грн [1], згенерованих доформуванням резервів за кредитними операціями. В квітні 2017 року НБУ повідомив про те, що платоспроможні банки, за перший квартал поточного року, отримали прибуток в 5,09 млрд. грн., вперше з докризового 2013 року [2]. Але чи справді ми свідки довгоочікуваного підйому? Розглянемо ситуацію докладніше:

По-перше, різке скорочення числа банків в Україні за 2014-2016 рр. – в 68 банків була введена тимчасова адміністрація Фондом гарантування вкладів фізичних осіб, і тільки 1 з них відновив свою діяльність (ПАТ «Астра Банк»). Практично всі банки направляються на ліквідацію. Необхідно відзначити, що станом на 26.01.2018 року в Україні функціонує 82 платоспроможних банки. Можна було б погодитися з такою політикою НБУ, якщо б вона проводилася протягом більш тривалого періоду, а так такі дії тільки підбивають довіру до всього банківського сектору України. У 2018 році НБУ буде продовжувати політику виведення банків з ринку, але займеться вже середніми і дрібними банківськими установами.

По-друге, нестабільність національної валюти. В процесі систематичних спостережень особливої уваги заслуговують такі індикатори, як золотовалютні резерви (ЗВР) НБУ і грошова база. Так, величина грошової бази на кінець 2016 року складала 381 млрд. грн., а еквівалент ЗВР в гривні – 433 млрд. грн [3]. Ці суми практично збіглися, що негативно відбилася на кредитному «кліматі» і на активності суб'єктів кредитування. А якщо НБУ запускає емісійний апарат, то грошова база

мультиплікується, що в кінцевому підсумку не кращим чином позначається на курсі гривні.

По-третє, спостерігалось слабе кредитування підприємств реального сектора. Наприклад, в червні 2016 року було надано кредитів на суму 783,99 млрд. грн. для нефінансових корпорацій і 161,16 млрд. грн. для домашніх господарств. У цьому ж місяці 2017 року ці показники дорівнювали – 783,05 млрд. грн. і 159,94 млрд. грн. відповідно [4]. Виходячи з цих даних можна зробити висновок, що кредитування погіршується, якщо брати до уваги інфляційні і девальваційні процеси.

По-четверте, низький рівень захисту прав кредитора. Судові та правові процедури, пов'язані з банкрутством боржників і подальшим стягненням заставного майна, зриває ефективно і швидко повернення банками прострочених платежів і не стимулює нарощування кредитування. Банки відмовляються брати на себе нові кредитні ризики, оскільки спостерігається великий відсоток непрацюючих кредитів, а захист прав кредитора у відносинах позичальника вимагає поліпшення державно-правових органів.

Так, в кінці квітня 2017 року частка непрацюючих кредитів становила близько 57% (без урахування NPL ПриватБанку – 46%) [5].

Непрацюючі кредити є найбільшим ризиком банківського сектора і причиною стримування відновлення кредитування.

За даними статистики, найбільше непрацюючих кредитів припадає на такі сектори економіки, як будівництва та нерухомість (71%), металургія (60%), машинобудування і видобувна промисловість (58%), харчова промисловість (55%), а найменше – на легку промисловість (12%) [5].

По п'яте, відбулося загальне подорожчання кредитних ресурсів в Україні. З 4.03.2015 р. Національний банк підняв облікову ставку до 30% для стримування інфляції в країні. З 26 січня 2018 року облікова ставка становить 16% річних. Очікується, що більш жорстка монетарна політика сприятиме зниженню інфляції та її поверненню в цільовий діапазон у середині 2019 року [6].

Проте, такі дії не дають банкам виконувати одну з основних своїх функцій – кредитувати економіку, що ще більше посилює економічну кризу в Україні. Тобто, розвивати бізнес в умовах таких дорогих кредитних ресурсів неможливо. Хоча, Нацбанк прогнозує поступове зниження інфляції протягом 2018-2019 років, але вона досі триматиметься на високому показнику – 8,9%

По-шосте, низький рівень ризик менеджменту більшості банків. Як показали результати 2015-2017 рр. багато банків України не приділяли належної уваги управлінню кредитним ризикам та ризикам ліквідності, що призвело до зростання проблемної заборгованості в кредитному портфелі і неможливості виконувати свої зобов'язання в строк.

По-сьоме, внаслідок нестабільної економічної ситуації, Україна перейшла на гнучкий валютний курс і почала нову монетарну політику інфляційного таргетування. Ця політика провела очистку банківської системи від неплатоспроможних банків, але не дивлячись на те, що 88 банків пішло з ринку, кредитування економіки при цьому не покращилось. Як результат банки стали вести себе на ринку обережно, кредитування зменши-

лось. За перший квартал 2017 року обсяг надійних ОДВП в портфелях комерційних банків досяг позначки в 285 млрд. грн. – це величезні вкладення в цінні папери уряду. При цьому НБУ викупив ОВДП на суму 383 млрд. грн. В сукупності, отримуємо вкладання на суму 668 млрд. грн., що перевищує дві третини від усіх вкладень в економіку України [6]. Проблеми полягає в тому, що відбувається кредитування державного бюджету, сфери, яка не виробляє матеріальних благ, не створює додаткової вартості і не бере участі в зростанні ВВП.

Висновки і пропозиції. Таким чином, за результатами даного аналізу сучасного стану банківського кредитування економіки були визначені негативні тенденції розвитку, такі як:

- нерозвинена структура ЗВР,
- недостатнє кредитування реального сектора економіки,
- вкрай низький рівень захисту прав кредитора;
- зменшення банківського ринку.

Відповідно, для активізації та поживлення кредитного сектору України насамперед необхідно:

- втручання державного апарату в регулювання банківської системи;

– НБУ повинен підтримувати мінімальний рівень чистих валютних резервів і нарощувати їх згідно з графіком для правильної структуризації ЗВР і підтримки курсу національної валюти. зниження облікової ставки НБУ та ставок по депозитах комерційних банків.

– відновлення кредитування реального сектора економіки завдяки державній підтримці, у вигляді субсидій, для підприємств-позичальників.

– застосування практики цільового рефінансування банків (враховуючи досвід Великобританії та Данії).

Зокрема, необхідно виконувати програму співпраці з Міжнародним валютним фондом, яка не лише дозволяє фінансувати дефіцит поточного рахунку в найближчій перспективі та поновити доступ на міжнародні ринки приватного капіталу в майбутньому, але і визначає вектор реформ. Також варто активізувати роботу зі Світовим банком, з Європейським банком реконструкції та розвитку, з Європейським інвестиційним банком, з Японським банком, іншими фінансовими донорами. Кошти міжнародних фінансових організацій та донорів можуть забезпечити підтримку структурних реформ. В подальшому це створить умови для зростання внутрішнього попиту та розвитку внутрішнього ринку, адже хронічна залежність від зовнішніх кредитів – це шлях в нікуди.

Які ж очікують перспективи та ризики нас цього року?

Протягом 2018 року триватиме «перезавантаження» банківського сектору. Після значних потрясінь попередніх років банки розпочинають довгострокове планування, впроваджують нові підходи до ризик – менеджменту, шукають нових клієнтів. Завершення очищення банківського сектору та прийнятні макроекономічні умови сприятимуть поверненню коштів населення та бізнесу. За очікуваннями НБУ темпи приросту вкладів значно прискоряться порівняно з 2017 роком. Вирішення проблеми платоспроможності Приватбанку, який пропонував вкрай високі процен-

ти за вкладками населення, закладає передумови для суттєвого зниження депозитних ставок та здешевлення кредитів протягом 2018 року. Ключовим завданням банків у поточному році стане відновлення кредитування реального сектору та домогосподарств. Боргове навантаження підприємств-позичальників поступово нормалізується завдяки зростанню доходів та прибутків,

проте якісних позичальників із прозорою фінансовою звітністю усе ще мало. Банки налаштовані оптимістично: за даними опитування НБУ понад 70% фінустанов очікують на зростання кредитного портфеля підприємств протягом наступних 12 місяців. Актуальним залишається питання посилення прав кредиторів – прогрес у попередніх роках був практично непомітним.

Список літератури:

1. В НБУ рассказали о перспективах банковской системы Украины [Електронний ресурс] // Газета «Сегодня». – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.segodnya.ua/economics/finance/v-nbu-rasskazali-o-perspektivah-bankovskoy-sistemy-ukrainy-826569.html>.
2. Впервые за годы банки Украины стабильно работают «в плюс» – НБУ [Електронний ресурс] // Газета «Сегодня». – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.segodnya.ua/economics/finance/vpervye-za-gody-banki-ukrainy-stabilno-rabotayut-v-plyus-nbu-1019158.html>.
3. Грошово-кредитна та фінансова статистика [Електронний ресурс] // Департамент статистики та звітності – Режим доступу до ресурсу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=55173787>.
4. Богдан Данилишин. О возобновлении кредитования реального сектора экономики [Електронний ресурс] / Богдан Данилишин // Finance.ua. – 2017. – Режим доступа к ресурсу: <http://news.finance.ua/ru/news/-/406924/bogdan-danilishin-o-vozobnovlenii-kreditovaniyarealnogo-sektora-ekonomiki>.
5. Анна Лаба. Проблемы банковской системы вызваны провальной работой Гонгаревой [Електронний ресурс] / Анна Лаба // РИА Новости Украина. – 2017. – Режим доступа к ресурсу: <http://rian.com.ua/analytics/20170406/1022944064.html>.
6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://espreso.tv/news/2018/01/25/nacbank_pidnyav_oblikovu_stavku_do_16.

Евенко Т.И.

Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины

КРЕДИТНЫЙ СЕКТОР УКРАИНЫ: ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ ОЖИВЛЕНИЯ

Аннотация

В статье исследованы особенности денежно – кредитной политики Украины в современных условиях, проанализированы ее основные инструменты. Рассмотрена эффективность работы государственных банковских учреждений, проанализированы макроэкономическую и финансовую стабильность, объемы кредитования. Сформулированы основные проблемы кредитного сектора Украины и пути его оптимизации.

Ключевые слова: денежно-кредитная политика, кредитные ресурсы, кредитный портфель, банковская система, валютный рынок, трансмиссионные механизмы, инфляция, девальвация, банкротство, реструктуризация.

Yevenko T.I.

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

CREDITING SECTOR OF UKRAINE: PROBLEMS AND WAYS OF RECOVERY

Summary

In the article the features of monetary and credit policy of Ukraine in modern conditions are analyzed, its main tools are analyzed. The efficiency of work of state-owned banking institutions is considered, macroeconomic and financial stability, lending volumes are analyzed. The main problems of the Ukrainian credit sector and ways of its optimization are formulated.

Keywords: monetary policy, credit resources, credit portfolio, banking system, currency market, transmission mechanisms, inflation, devaluation, bankruptcy, restructuring.